

Arbetar med elever i åk F-9

Kompetensutvecklar och samarbetar med pedagoger

Majoriteten av eleverna är flerspråkiga

Boel Forsell Skollogoped
Stenkulaskolan Malmö

Bringing Words to Life

Leg. logoped Boel Forsell. Wigglytinkler © Wiggly Software Ltd. 2022 | Synbildstöd: www.synbildstod.se

1

Ordförråd – ett associativt nätverk

2

Hur lär du dig nya ord?

- Hur gör du för att förstå ordet?
- Hur gör du för att komma ihåg ordet?
- Hur gör du för att lära dig använda ordet på rätt sätt i rätt sammanhang?

Leg. logoped Boel Forsell. Wigglytinkler © Wiggly Software Ltd. 2022 | Synbildstöd: www.synbildstod.se

3

Vi lär oss ord genom:

- Direkt instruktion
 - får ord förklarat
- Metalingvistiska strategier
 - kontext, vilket sammanhang
 - morfologisk analys

Leg. Ingrid Boel Forsell. Wikipolybilder © Wikipoly Software Ltd. 2020 | Synbildbruker www.synbildbruker.se

4

Att kunna ett ord innebär

ABC

Form: talad, skriven

Plats: grammatisk, sammanhang/samförekomst

Funktion: frekvens, lämplighet

Betydelse: begrepp, association

(Nation, 1990)

Leg. Ingrid Boel Forsell. Wikipolybilder © Wikipoly Software Ltd. 2020 | Synbildbruker www.synbildbruker.se

5

Vad är svårt för elever med språkstörning vid ordinläring?

- Svårt med omedveten inläring (t.ex. genom att bara läsa mer, höra mer)
- Svårt att lagra språkljuden som bildar orden
- Svårt att använda det språkliga sammanhanget för att förstå och lära sig nya ord
- Bristande metaspråklig förmåga
- Verb är särskilt svåra att lära sig

(Se referensen i Wright, Pilling & Ebbels, 2018; Steele & Mills, 2011)

Leg. Ingrid Boel Forsell. Wikipolybilder © Wikipoly Software Ltd. 2020 | Synbildbruker www.synbildbruker.se

6

Att utveckla sitt ordförråd innebär

Mängd - man lär sig fler ord.

Bredd och djup - man lär sig ordens relation, organisation och fördjupad betydelse.

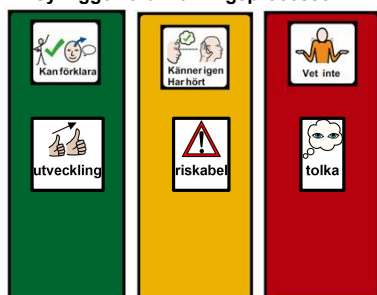

Att erhålla full kunskap om ett ord är en gradvis process och inte ett allt eller inget förhållande (Nagy et al 1985).

Leg. Apparat Boel Forsell. Wälglysnbilder © Wälgly Software Ltd. 2021 | Synliggörandet www.synliggorandet.se

7

Synliggör ordinlärningsprocessen

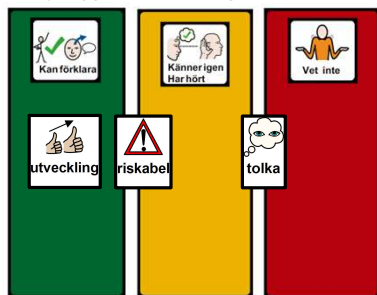

Inspirerad av Dale. E. Vocabulary measurement, "a word knowledge scale".

Leg. Apparat Boel Forsell. Wälglysnbilder © Wälgly Software Ltd. 2021 | Synliggörandet www.synliggorandet.se

8

Synliggör ordinlärningsprocessen

Inspirerad av Dale. E. Vocabulary measurement, "a word knowledge scale".

Leg. Apparat Boel Forsell. Wälglysnbilder © Wälgly Software Ltd. 2021 | Synliggörandet www.synliggorandet.se

9

Vad stöttar ordinläring?

- Ord som förekommer ofta, illustreras med bilder och som sätts i ett sammanhang med ledtrådar som stöttar ordets betydelse förbättrar ordinläringen.
- Lär ut både böjningar av orden och roten.
- Lär ut ordens betydelse explicit och hur man använder dem i meningar.
- Betona orden som ska läras ut mer än andra och presentera dem även isolerat.
- Skapa tillfällen att använda orden.

(Se referenser i Wright, Ping & Ebbels, 2018; Steele & Mills, 2011)

Leg. logoped Boel Forsell, Wdgljvrbilder © Wdglj Software Ltd. 2022 | Synbildskriptet www.synbildskriptet.se

10

Robust Vocabulary Instruction

Fokuserar på ord som eleverna möter i flera sammanhang och som stöttar förståelsen av innehållet i olika typer av texter.

Pedagogen ger en elevvänlig förklaring av ordets betydelse.

Olika typer av engagerande aktiviteter som utforskar ordets betydelse och hur ordet används i olika kontexter.

Systematisk repetition och fördjupning av kunskapen om ordet.

Bringing Words to Life. Beck, I. L., McKeown, M. G., & Kucan, L. (2013)

11

Robust Vocabulary Instruction

Elever som har arbetat enligt metoden uppvisar att de har införlivat orden i sitt aktiva ordförråd.

Eleverna vet och förstår ordets definition,
OCH kan använda ordet adekvat i flera olika kontexter,
OCH kan förstå och tolka textinnehåll med hjälp av ordkunskapen.

Elever som har fått mer "traditionell" undervisning uppvisar att de kan ordets definition,
MEN kan inte använda den kunskapen för att förstå och tolka ett textinnehåll.

Bringing Words to Life. Beck, I. L., McKeown, M. G., & Kucan, L. (2013)

12

 Vilka ord ska vi fokusera på?

 Nivå 1-ord	Förekommer i talspråk hemma och i skolan. Möter orden ofta. Grunden i språket. Sällan dessa ord som gör skolspråket svårt att förstå och använda.	Exempel: Kompis, gilla, bra
 Nivå 2-ord	Förekommer i flera olika sammanhang. Viktiga för att förstå olika typer texter. Ofta abstrakta och ämnesneutrala. Finns i skolspråket och oftast i skriftspråket.	Exempel: Bero på, tolka, beskrivning, motsvara
 Nivå 3-ord	Ämnesspecifika ord. Ovanliga ord som hör ihop med kunskaper om ett visst ämne.	Exempel: Molekyl, klorofyll, faktorisering

Leg. logoped Boel Forsell. Winglytörster © Wingly Software Ltd. 2020 | Symbolbilder: www.symbolstod.se

13

 Tänk på detta vid val av nivå-2 ord

- Orden ska stötta elevernas språkutveckling så de kan förstå och tolka ett mer akademiskt textinnehåll samt kunna uttrycka sig mer specifikt och nyanserat
- Finns inga svåra ord – nytt ord är nytt – lägg ingen värdering
- Finns inga specifika ord som ska väljas vid en viss ålder eller årskurs

Du kan välja ordet

- så länge ordet kan förklaras med ord som eleven förstår och känner till.
- om det är troligt att eleven kommer få användning av ordet i tal och skrift.

Leg. logoped Boel Forsell. Winglytörster © Wingly Software Ltd. 2020 | Symbolbilder: www.symbolstod.se

14

Hur introducerar du nya ord och begrepp?

- Hjälp eleverna med betydelsen.
- Undvik "Vem kan säga mig vad x betyder?" Risk för felinläring.
- Använd istället tiden till att fördjupa förståelsen.

Det är viktigt med en tydlig och effektiv start!

Leg. logoped Boel Forsell. Winglytörster © Wingly Software Ltd. 2020 | Symbolbilder: www.symbolstod.se

15

När introducerar du nya ord?

Skilj mellan olika syften:

- Löpande i gemensam läsning - fokus på att förstå innehållet.
- Arbeta med orden i efterhand - fokus på utveckling av ordförråd.

Leg. logoped Boel Forsell. Wäghjälper för Wäghjälper. © Wäghjälper. Ltd. 2023 | Synbildstext www.synbildstext.se

16

Lär ut ordets betydelse

Ge elevvänlig förklaring av ordets betydelse.

Förklaringen ska ge eleverna en idé om hur man kan använda ordet.

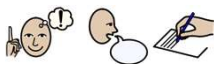
- 1) Ringa in ordets specifika betydelse. Beskriv ordets typiska användning.
- 2) Förklara betydelsen i vardagligt språk.

OBS! Om du inte kan förklara betydelsen med hjälp av andra ord som eleven förstår och känner till är ordet inte lämpligt att lära ut.

Leg. logoped Boel Forsell. Wäghjälper för Wäghjälper. Ltd. 2023 | Synbildstext www.synbildstext.se

17

Lär ut ordets betydelse så eleverna förstår och kan använda ordet - inte för att "drilla in" definitionen

1. Den elevvänliga förklaringen är starten – den skapar en första förståelse för ordets betydelse.
2. Nästa steg: Se till att eleverna själva börjar arbeta med att förstå betydelsen genom att skapa aktiva ordinlärningsprocesser.

Lära sig nya ord är att lära sig använda sitt språk!

Leg. logoped Boel Forsell. Wäghjälper för Wäghjälper. Ltd. 2023 | Synbildstext www.synbildstext.se

18

Arbeta i strukturerade steg

1. Börja alltid förklara ordet utifrån sitt sammanhang (text, samtal, film etc.)
2. Presentera elevvänlig förklaring av ordets betydelse
3. Upprepa ordet tillsammans (säg, befast uttal, ordets form)
- 4. Ge exempel i många olika sammanhang (många olika sätt)
5. Skapa egna exempel, koppla till erfarenheter, använd ordet själv
6. Påstå/fråga om ordets betydelse och använd ordet igen

19

Aktiviteter steg 4

Olika typer av frågor och eleverna motiverar svaren:

- **ORDET** Formulera alternativ X eller Y? Varför?

Exempel/icke exempel:

- Ge tummen upp när du tycker något är **ORDET**?
Varför - varför inte?
- Om det jag säger är något som stämmer med **ORDET**
säg "ordet", om inte – säg inget. Varför - varför inte?
- Om jag säger något som får dig att känna dig **ORDET**
säg "uttryck som passar med ordet". Varför - varför inte?

Leg. logoped Boel Forsell. Wälgöymetoder © Wälgö Software Ltd. 2020 | Symbolboken | www.symbolboken.se

20

Aktiviteter steg 4

Exempel/icke exempel

Kom ihåg att fråga "varför" så eleverna motiverar svaren!
Tänk på att exemplen ska vara något som eleverna känner till!
Bilder kan hjälpa till att stötta förståelsen.

- Gå på en gammal och trasig bro högt över en fors.
- Stå på ett ben högt uppe på en steg.

Leg. logoped Boel Forsell. Wälgöymetoder © Wälgö Software Ltd. 2020 | Symbolboken | www.symbolboken.se

21

Bildstöd
Exempel/icke exempel

Begrepp: Förtvivlad	Förklara vad ordet betyder: Förtvivlad beskriver hur någon känner sig som är riktigt ledsen eller mycket sorgsen eller väldigt olycklig.
Exempel: Man kan känna sig förtvivlad när man får reda på att ens bästa kompis ska flytta långt bort. Man kan känna sig förtvivlad när man är ensam och inte hittar hem.	Ikke exempel: När man får en glad överraskning. Läsa att din favoritartist ger ut nya låtar.

Av lag: logoped Boel Forsell, och Mia Lö. Fyllnads med exempel och icke exempel. Wäggskyltar © Wägg Skolorna 2023 www.aggforbrukat.se

22

Arbeta i strukturerade steg

1. Börja alltid förklara ordet utifrån sitt sammanhang (text, samtal, film etc.)
2. Presentera elevvänlig förklaring av ordets betydelse
3. Upprepa ordet tillsammans (säg, befast uttal, ordets form)
4. Ge exempel i många olika sammanhang (många olika sätt)
- 5. Skapa egna exempel, koppla till erfarenheter, använd ordet själv
6. Påstå/fråga om ordets betydelse och använd ordet igen

23

 Aktiviteter steg 5
Agera

- Visa hur du skulle se ut om du är...
- Visa hur man ...

Leg. logoped Boel Forsell. Wäggskyltar © Wägg Skolorna Ltd. 2023 | Skildringsrätt www.aggforbrukat.se

24

Aktiviteter steg 5

Koppla till elevernas erfarenheter

- Har du ...? Vad gjorde du då?
- Vad skulle du kunna göra för att ...? Varför?

Kom ihåg att ge en modell så eleverna använder ordet när de formulerar sig!

Leg. logoped Boel Forsell. Wäggstjärnor © Wäggstjärnor Ltd. 2025 | Synbildskabel www.synbildskabel.se

25

Aktiviteter steg 5

Skapa egna exempel

Om du går i en affär full med saker av glas måste du röra dig **varsamt**. Varför?

Vad finns det för fler saker som du behöver göra **varsamt**?

Har du ...?

Skulle du ...?

När kan man ...?

Hur kan man ...?

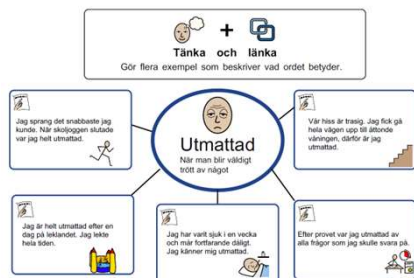
Varför kan man ...?

Vad skulle få dig att ...?

Leg. logoped Boel Forsell. Wäggstjärnor © Wäggstjärnor Ltd. 2025 | Synbildskabel www.synbildskabel.se

26

Skapa exempel med bildstöd och spara dem

Leg. logoped Boel Forsell. Wäggstjärnor © Wäggstjärnor Ltd. 2025 | Synbildskabel www.synbildskabel.se

27

Aktiviteter steg 5

Avsluta meningar

Associationer till ord

Vilket av de nya orden passar med det som jag säger?

Koppla ordet till en mening.

Omformulera meningen och använd ordet.

Text, rollspel eller berättelse...

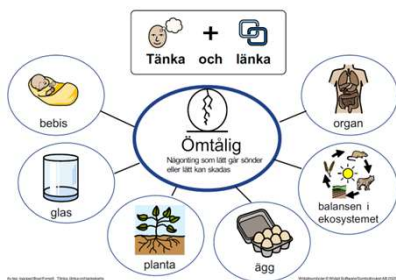
som beskriver/illustrerar ordets betydelse i olika situationer.

Kom ihåg att göra uppgifter muntligt med elever som har svårt med läsning och skrivning!

Leg. logoped Boel Forsell. Wordplaybilder © Word Software Ltd. 2020 | Symbolbilder: www.symbolbilder.se

28

Exempel associationer till ord

29

Ordspanare

– samla på sammanhang utanför klassrummet

Begrepp	Skriv meningen där ordet används.	Förklara vad ordet betyder.	Skriv var du hörde eller såg ordet.
 Skriv ordet och låt elever söka på ordet.	 Att vatten inte kan lösa upp fett beror på att vattenmolekylerna och fettmolekylerna inte passar ihop kemiskt.	 Vad något beror på talar om varför något är på ett visst sätt eller varför något har hänt.	 TV-nyheterna: Att fler människor riskerar att svälta i är beror på att det är en långvarig torka.
 att bero			Tidningsartikeln: Missen ska bero på att två olika kundnummer har blandats ihop på ekonomivardningen.

Leg. logoped Boel Forsell. Wordplaybilder © Word Software Ltd. 2020 | Symbolbilder: www.symbolbilder.se

30

Ordsamlare

Hjälp eleverna att samla på ord över lång tid.

För att gestalta och beskriva behövs tillgång till ett nyanserat språk.

När passar vilka ord att använda?

31

Ordsamlare

Hjälp eleverna att samla på ord över lång tid.

För att gestalta och beskriva behövs tillgång till ett nyanserat språk.

När passar vilka ord att använda?

32

Aktiviteter

gradera

Placera in begreppen i graderingen:

springa, promenera, rusa, lunka, strosa

33

Återkom till ordet och repetera

- Vilket är ordet som betyder att ...

Arbeta med orden över tid

- 2-5 dagar, 10-15 min/dag, 2-3 övningar/gång tas upp i BWL
- **OBS!** Elever med språkstörning behöver många repetitioner för att lära sig nya ord och frekvent över tid.

BWL= Bringing Words to Life

Leg. logoped Boel Forsell, Wigglywords © Wiggly Software Ltd. 2020 | Synbilden.se www.synbilden.se

34

Observationer och slutsatser

- Mycket mer talutrymme till eleverna
- Alla elever var aktiva
- Många repetitioner av ordet under en och samma lektion
- Eleverna med språkliga svårigheter fick fler modeller och deltog mer
- Eleverna uttryckte sig i hela meningar istället för enstaka ord
- Glädje, lust och nyfikenhet genererades
- Orden användes spontant av eleverna i olika sammanhang

Leg. logoped Boel Forsell, Wigglywords © Wiggly Software Ltd. 2020 | Synbilden.se www.synbilden.se

35

De ämnesspecifika orden, nivå 3-orden – ska vi inte alls arbeta med dem?

- Förklarar dem ofta med hjälp av nivå 2-orden
- Ge elevvänliga förklaringar som stöttar betydelsen
- Se till att eleven förstår orden kopplat till ämneskunskapen
- Bilder/visuellt stöd för begreppen stöttar minnet
- Vi kommer ihåg ord som vi har sagt
- Stärk associationer till begreppen kopplat till ämneskunskapen

Leg. logoped Boel Forsell, Wigglywords © Wiggly Software Ltd. 2020 | Synbilden.se www.synbilden.se

36

Bildstöd nivå 3-ord
Exempel/icke exempel

Begrepp: Näringsrik	Förklara vad ordet betyder: Mat som är hälsosam för dig och hjälper dig att växa och bli stark.
Exempel: ägg bröd äpple druvor	Ikke exempel: godis pomes kakor chips

Leg. logoped Boel Forsell. Bildstöd/Ord. © Wajgi Software Ltd. 2023 | Symbolstöd: www.symbolstod.se (Stevle & Mills, 2011)

37

 Sammanfattning

- Fokusera på nivå 2-ord
- Den elevvänliga förklaringen är starten
- Arbeta i strukturerade steg
- Olika engagerande aktiviteter som utforskar ordets betydelse och hur ordet används i olika kontexter
- Systematisk repetition och fördjupning av kunskapen om ordet
- Bildstöd/illustrera begreppet
- Skapa tillfällen så eleverna själva använder orden

Leg. logoped Boel Forsell. Bildstöd/Ord. © Wajgi Software Ltd. 2023 | Symbolstöd: www.symbolstod.se

38

 **Lära sig nya ord är att
lära sig använda sitt språk!**

Leg. logoped Boel Forsell. Bildstöd/Ord. © Wajgi Software Ltd. 2023 | Symbolstöd: www.symbolstod.se

39

Referenser och lästips

Alla symboler är Widgeysymboler © Widgeit Software Ltd. 2025 | Symbolbruket
www.symbolbruket.se

Beck, I. L., McKeown, M. G., & Kucan, L. (2013) Bringing Words to Life - Robust Vocabulary Instruction (2. uppl.). New York: Guilford Publications

Steele, C. S & Mills, T.M. (2011). Vocabulary intervention for school-age children with language impairment: A review of evidence and good practice. *Child Language Teaching and Therapy* 27(3), 354–370.

Wright, L., Pring, T., & Ebbels, S. (2018). Effectiveness of vocabulary intervention for older children with (developmental) language disorder. *International journal of language & communication disorders*, 53(3), 480-494.

Forsell, B., & Lu, N. (2019, september). Projekt om ordförrädsutvecklande arbetssätt på Malmöskola. *Logopeden*, 3, 18-19. <https://www.srat.se/globalassets/logopederna/ichingen-logopeden/logopeden-2019/logopeden-nr-3-2019.pdf>

Hallin, A. E. (2020-09-29). Hur ser effektiv ordförrädsundervisning ut? <https://www.sprakforskning.se/forskningsbloggen/2020/9/24/hur-ser-effektiv-ordfordsundervisning-ut>

Leg. logoped Boel Forsell. Widgeysymboler © Widgeit Software Ltd. 2025 | Symbolbruket www.symbolbruket.se

40

Slut!

Boel Forsell
 Leg. Logoped

MALMÖ STAD
 Grundskeleförvaltningen
 Skolområde E
 Stenkulaskolan
 Östra Farmvägen 30
 205 80 Malmö
 Mobil: 0721-72 01 37
boel.forsell@malmö.se

Widgeysymboler © Widgeit Software Ltd. 2025 | Symbolbruket www.symbolbruket.se

41